

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Тернопільський національний економічний університет
Юридичний факультет

Кафедра конституційного,
адміністративного та фінансового
права

КУРСОВА РОБОТА

з дисципліни: «Актуальні проблеми господарського права»

на тему:

**„Основні засади державного контролю та нагляду за
господарською діяльністю”**

Студентки 1 курсу групи ПРм - 11
Галузь знань 0304 «Право»
Спеціальність 8.03040101 «Правознавство»
Дяків У.І.
Керівник: д.ю.н., проф. Гречанюк С.К.

Національна шкала _____
Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _

Члени комісії

_____	_____
(підпис)	(прізвище та ініціали)
_____	_____
(підпис)	(прізвище та ініціали)
_____	_____
(підпис)	(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ЗДІЙСНЕННЯ ДЕРЖАВНОГО НАГЛЯДУ (КОНТРОЛЮ) ЗА ГОСПОДАРСЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ.....	5
1.1. Правове регулювання державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності.....	5
1.2. Основні принципи державного нагляду (контролю) в сфері господарювання.....	13
РОЗДІЛ 2 ПОРЯДОК ЗДІЙСНЕННЯ ДЕРЖАВНОГО НАГЛЯДУ (КОНТРОЛЮ) ЗА ГОСПОДАРСЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ.....	16
2.1. Сутність планових та позапланових заходів щодо здійснення державного нагляду (контролю) в сфері господарської діяльності.....	16
2.2. Повноваження органу державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності, їх розпорядчі документи.....	21
РОЗДІЛ 3 ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО НАГЛЯДУ (КОНТРОЛЮ) В СФЕРІ ГОСПОДАРЮВАННЯ.....	26
ВИСНОВОК.....	32
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	35

ВСТУП

Актуальність теми. Діяльність держави ґрунтується на економічних, політичних, соціально-правових засадах через функціонування механізму державної влади. Статус правової, демократичної, соціальної держави, закріплений Конституцією України, вимагає неухильного дотримання органами виконавчої влади, їх посадовими особами прав людини і громадянина, забезпечення законності. Держава регулює найважливіші суспільні відносини, у тому числі й господарську діяльність. З метою ефективного управління цією діяльністю держава видає нормативно-правові акти, які є обов'язковими для всіх суб'єктів господарювання, державних органів і посадових осіб.

Правове регламентування порядку здійснення державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності відіграє дуже важливу роль, забезпечуючи реалізацію таких принципів його здійснення, як об'єктивність, неупередженість, відкритість і прозорість. Державний нагляд та контроль господарської діяльності, будучи управлінським за своєю правовою природою, є багатогранним за своїми проявами. Його дієвість, результативність та ефективність мають забезпечуватися такою високою організацією роботи уповноважених державних органів, таким досконалим правовим регулюванням застосування заходів і засобів адміністративно-правового впливу, які дозволяють б реалізувати призначення державного контролю, його спрямування на забезпечення економічної безпеки держави.

Ступінь розробленості проблеми. Окремими питаннями аналізованої проблеми займалися А. В. Бондар, В. В. Добровольська, О. В. Легка, М. Г. Ісаков, І. С. Орехова, В. С. Щербина та інші науковці. Таким чином, недостатність теоретичного опрацювання, наявність проблем правового регулювання відносин у сфері державного контролю та нагляду у сфері господарської діяльності обумовили актуальність даної роботи.

Метою роботи є визначення основних засад державного контролю (нагляду) за господарською діяльністю.

Завданнями є:

- розкрити сутність державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності, його правове регулювання;
- розглянути основні принципи державного нагляду (контролю) в сфері господарювання;
- проаналізувати порядок здійснення державного нагляду (контролю) за господарською діяльністю;
- визначити поняття планових та позапланових заходів щодо здійснення державного нагляду (контролю) в сфері господарської діяльності;
- охарактеризувати повноваження органу державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності та їх розпорядчі документи;
- проаналізувати правові проблеми вдосконалення державного нагляду (контролю) в сфері господарювання.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають під час здійснення заходів державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності.

Предметом дослідження є порядок здійснення заходів державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності.

Структура роботи. Курсова робота складається із вступу, трьох взаємопов'язаних між собою розділів, висновку та списку використаних джерел. Курсова робота розміщена на 36-ти сторінках.

РОЗДІЛ 1

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ЗДІЙСНЕННЯ ДЕРЖАВНОГО НАГЛЯДУ (КОНТРОЛЮ) ЗА ГОСПОДАРСЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

1.1. Правове регулювання державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності

Державний контроль (нагляд) господарської діяльності – один із інструментів забезпечення законності у взаєминах господарюючих структур між собою, громадянами та державою.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» (далі – Закон) державний контроль – робота уповноважених центральних органів виконавчої влади, їх регіональних органів, державних колегіальних органів, органів місцевого самоврядування, органів виконавчої влади АРК в межах повноважень, які передбачених законом (далі – органи державного нагляду (контролю), щодо запобігання та виявлення порушенням вимог законодавства господарюючими суб'єктами та забезпечення інтересів громадян, зокрема щодо:

- належної якості товарів, робіт та послуг;
- дозволеного рівня небезпеки (життю та здоров'ю) громадян;
- захисту навколишнього природного середовища [6].

На думку В. Щербини, подібне визначення в деякій мірі є звуженим, оскільки не включає в себе основний аспект здійснення державного нагляду (контролю) у сфері господарювання, що, власне, і складає його зміст, — з'ясування невідповідності (відповідності) діяльності (поведінки) господарюючих суб'єктів встановленим приписам. Виявлення та запобігання порушенням вимог чинного законодавства суб'єктами господарювання, як і забезпечення інтересів громадян і є головним завданням державного нагляду

(контролю) [17, с. 85-86].

Широке та вузьке розуміння державного нагляду у сфері господарювання пропонує І. С. Орехова. У «широкому» розумінні державний контроль господарюючих суб'єктів – це, насамперед, функція державного управління, що є визначальною або однією з основних у функціонуванні того чи іншого органу державної влади, повноваження якого обмежуються тією чи іншою системою правовідносин. Сюди відноситься діяльність будь-яких державних органів управління, що наділені контрольними повноваженнями, які здійснюється з метою визначення ступеня і міри дотримання суб'єктами господарювання норм чинного законодавства, технологічних і технічних стандартів у сфері ведення бізнесу. Відповідно і набір методів та форм діяльності цих органів державного управління, що реалізують контрольні повноваження може бути достатньо широким. У вузькому розумінні контроль господарської діяльності з боку держави (за своєю суттю) – це процесуальна незалежна форма діяльності виконавчих органів, яка відрізняється однорідністю процедур виконання, типовою структурою, а також є самостійним провадженням в структурі вітчизняного адміністративного процесу [12, с. 385].

При цьому, В. І. Лебідь визначає такі особливості державного контролю в сфері господарювання:

- соціальне призначення державного контролю (нагляду) господарської діяльності полягає в впорядкованості та організації господарських відносин, учасниками яких є суб'єкти господарювання, споживачі, державні органи, органи місцевого самоврядування, що володіють господарською компетенцією громадяни, а також та громадські організації, які є засновниками суб'єктів господарювання або здійснюють щодо них господарсько-організаційні повноваження, що базуються на відносинах власності;

- державне регулювання господарювання є попередньою стадією імплементації економічної політики;

- реалізація соціального значення державного регулювання здійснюється шляхом реалізації функцій забезпечення перспективного розвитку бізнесу;

- функції державного регулювання реалізуються із застосуванням конкретних методів;
- суб'єктом державного регулювання господарювання є ВРУ;
- об'єктом державного регулювання господарювання тенденції є і процеси в системі ведення бізнесу;
- формою відтворення державного регулювання господарювання є акт регулювання (див. ГКУ), в який і відбувається трансформація політичного рішення [10, с. 21].

Розглянемо особливості правового регулювання державного контролю (нагляду) за господарюванням.

Правове регулювання господарювання – це вплив права на відносини, котрі виникають у господарській діяльності, за допомогою певних правових засобів, через систему яких зазначені відносини розвиваються в рамках, визначених відповідними юридичними нормами [10, с. 22].

Так, Конституція України (далі – Конституція) гарантує кожному громадянину право на підприємництво, яке не заборонено законом. Зокрема, держава здійснює захист конкуренції у підприємстві. При цьому, не допускаються жодні прояви зловживання монопольним становищем, недобросовісної конкуренції та неправомірного її обмеження. Види і межі монополії на ринку визначаються законом. Держава здійснює захист прав споживачів, контролює якість та безпечність продукції робіт і послуг, сприяє діяльності незалежних організацій споживачів. Водночас депутати, посадові та службові особи законодавчо обмежені здійснювати підприємницьку діяльність [1].

Основною метою здійснення контролю та нагляду держави за господарською діяльністю, безумовно, є захист життя і здоров'я кожного громадянина, а також охорона навколишнього середовища. Вважається, що чим прозоріший, досконаліший та зрозуміліший для всіх алгоритм здійснення державного контролю, тим ефективніше він досягає своєї мети.

Як зазначає О. Косенко, система державного контролю та нагляду в

Україні сьогодні перебуває в процесі свого становлення. При цьому однією з головних проблем вітчизняного державного контролю та нагляду є недосконалість законодавчої бази. Видатний державний діяч з цього приводу зазначає, що головний недолік чинної правового забезпечення в сфері нагляду та контролю за господарювання полягає в тому, що правове регулювання цих відносин в значній мірі здійснюється зі сторони відомчих та інших підзаконних правових актів. Для багатьох контролюючих органів закони визначають лише повноваження, а підстави та спосіб здійснення контрольної діяльності прописується у підзаконних правових актах [11].

Слід віддати належне тому, що найпершим кроком в процесі реформування системи державного нагляду та контролю стало те, що законотворець передбачив в ст. 19 ГКУ наступне: «органи державної влади і посадові особи, що уповноважені виконувати державний контроль і державний нагляд за господарюванням, їх статус та загальні умови і порядок здійснення контролю і нагляду визначаються законами [2].

Отже, ГКУ окреслив юридичну площину, в якій визначені контролюючі органи та окреслені їх повноваження. При цьому О. Косенко зазначає, що дана норма виходить з конституційного принципу та встановлює, що органи державної влади, місцевого самоврядування діють в межах повноважень та засобами, передбаченими Конституцією України та законами України [11].

Як вказує О. Косенко, цей закон є рамковим та встановлює загальні правила та принципи проведення державного нагляду (контролю) у сфері господарювання, а також регулює процедуру проведення заходів державного нагляду (контролю), забезпечуючи цим можливість контролюючим державним органам працювати результативно та ефективно в рамках існуючої законодавчої бази [11].

Ч. 3 ст. 19 ГКУ передбачає, що держава реалізує нагляд і контроль за господарською діяльністю суб'єктів господарювання у наступних сферах (рис. 1.1):

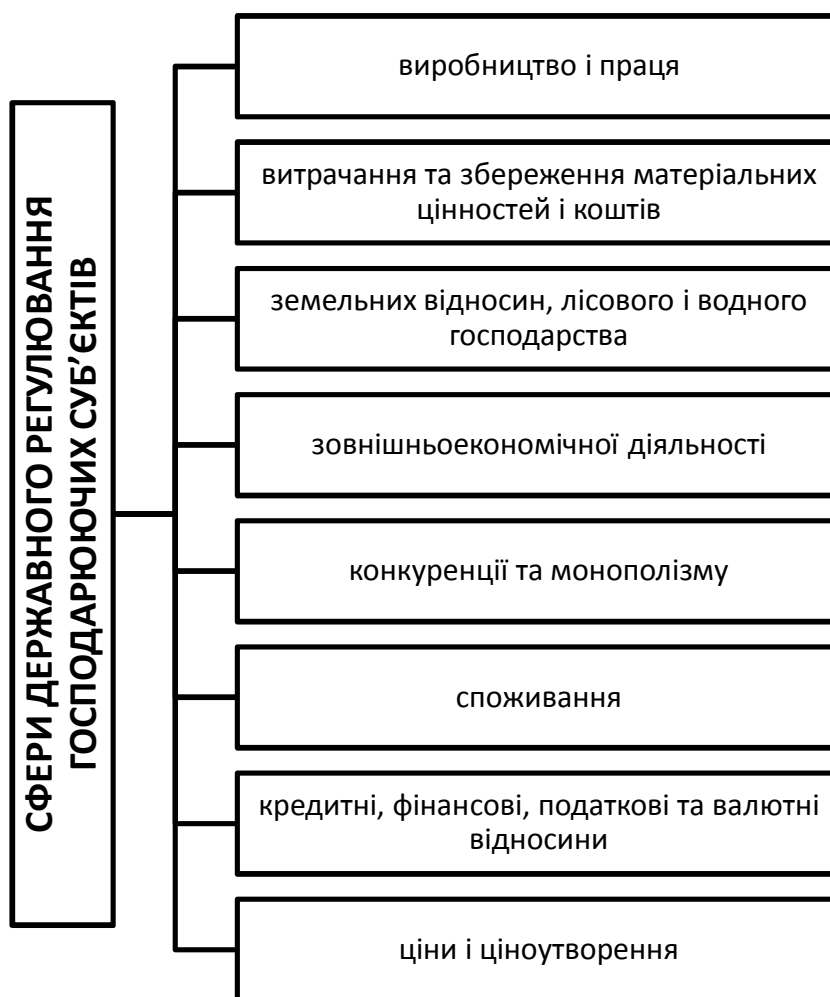

Рис. 1.1 Сфери державного регулювання господарюючих суб'єктів

Джерело: побудовано автором на основі [ ].

Розглянемо зображені на рис. 1.1 сфери державного регулювання господарюючих суб'єктів більш детально.

- виробничий діяльності і праці – за безпекою процесу виробництва, додержанням трудового законодавства; за екологічною, санітарно-гігієнічною та пожежною безпекою; за дотриманням стандартів, норм і правил, що встановлюють обов'язкові для всіх вимоги щодо умов господарської діяльності;

- витрачання та збереження матеріальних цінностей і коштів суб'єктами господарських відносин – за станом і достовірністю бухгалтерського обліку та звітності;

- земельних відносин – за охороною і використанням земель; лісового господарства і водних відносин – за використанням та охороною лісів і водойм, а також їх відтворенням;

- зовнішньоекономічної діяльності – щодо економічної, технологічної, соціальної та екологічної безпеки;
- конкуренції та монополізму – з питань додержання антимонопольного законодавства;
- споживання – за безпечністю і якістю продукції та послуг;
- кредитних, фінансових, податкових та валютних відносин – за додержанням суб'єктами господарювання кредитних зобов'язань перед державою, додержанням вимог податково-валютного законодавства;
- цін і ціноутворення – з питань додержання суб'єктами господарювання гранично-допустимих державних (щодо деяких категорій продукції і послуг, наприклад, на ліки і медичні послуги).

При цьому, дія Закону поширюється на всіх без винятку господарюючих суб'єктів та на всі органи державної влади, які власне і здійснюють нагляд. Виняток становлять ті сфери господарювання, які визначені статтею 2 Закону. Зокрема, дія цього Закону не поширюється на відносини, що виникають під час здійснення заходів: контролю органами державної фіскальної служби; валютного контролю; державного експортного контролю; контролю за дотриманням бюджетного законодавства; банківського нагляду; державного контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції; державного нагляду за дотриманням вимог ядерної безпеки; державного нагляду (контролю) в галузі цивільної авіації; при проведенні оперативно-розшукової діяльності, дізнання, прокурорського нагляду, досудового слідства і правосуддя; державного архітектурно-будівельного контролю (нагляду); державного нагляду та контролю за додержанням законодавства про працю та зайнятість населення.

Водночас, ст.ст.5-6 Закону визначено два типи заходів державного нагляду (контролю) – позаплановий та плановий, які можуть відрізнятися за видами (огляд, ревізія, обстеження, перевірка тощо). Законом також встановлюються єдині граничні терміни проведення позапланових та планових заходів [6].

На думку вітчизняних фахівців з господарського права (В. В. Жернаков, С. М. Прилипко та ін.), одним із головних здобутків Закону є те, що державний

нагляд (контроль) у сфері господарювання здійснюється в залежності від ступеня ризику, тобто імовірності виникнення негативних наслідків для здоров'я громадян та безпеки навколишнього середовища внаслідок діяльності (або бездіяльності) суб'єкта господарювання [16, с. 115-116].

Таким чином, залежно від групи ризику повинна бути встановлена певна періодичність проведення процедури державного нагляду (контролю). Критерії, за якими аналізується ступінь ризику від господарської діяльності, а також періодичність проведення контрольних заходів, затверджуються КМУ за поданням відповідного органу державного нагляду (контролю).

Закріплена законом система перевірки господарюючих суб'єктів, що ґрунтується на оцінці ризиків, пов'язаних з їх господарюванням, безумовно, є кращою альтернативою системі перевірок, що передбачає постійний державний контроль та аналізування великої кількості інформації. Такий підхід дозволяє заощадити як кошти платників податків, так і мінімізувати негативний вплив на підприємства.

Іншим надзвичайно значимим здобутком Закону, який поза увагою залишити неможливо, є те, що в цьому законі регламентовані не тільки обов'язки та права органів, котрі наділені державою специфічними повноваженнями на здійснення заходів нагляду (контролю). Значну увагу в Законі також присвячено захисту прав суб'єктів господарювання, діяльність яких контролюється. Головною метою такого захисту, беззаперечно, є недопущення перешкоджання господарській діяльності та недопущення неправомірного втручання з боку контролюючих органів та їх посадових осіб.

Таким чином, зазначений закон є рішучим кроком у напрямі встановлення ефективного механізму здійснення державного нагляду (контролю). Ним чітко визначені правові та організаційні основи, принципи і порядок реалізації державного нагляду (контролю) у сфері господарювання, повноваження органів державного нагляду (контролю) та їх посадових осіб, права, обов'язки та відповідальність господарюючих суб'єктів під час реалізації державного нагляду (контролю).

Отже, нагляд і контроль зі сторони держави за діяльністю суб'єктів господарювання, за дотриманням ними приписів та норм законодавства, правил і стандартів, якості виробленої продукції, а також наданих послуг – є одним із важливих заходів в реалізації завдань і функцій держави.

Звичайно, сам по собі Закон не в змозі розв'язати усіх без виключення проблемних питань, які існують в означеній сфері. Саме тому, для успішної реалізації функцій держави щодо нагляду за господарюючими суб'єктами з метою захисту життя і здоров'я населення та охорони навколишнього середовища, потрібна ефективна взаємодія влади, бізнесу і громадськості.

1.2. Основні принципи державного нагляду (контролю) в сфері господарювання

Систему принципів державного нагляду (контролю) діяльності суб'єктів господарювання становлять:

1. Загальні принципи контролю (нагляду) як соціального явища.
2. Принципи адміністративного процесу.
3. Спеціальні принципи державного контролю (нагляду) господарської діяльності (див. рис. 1.2).

Рис. 1.2 Система принципів державного контролю (нагляду) діяльності суб'єктів господарювання

Джерело: побудовано автором на основі [1].

Водночас, як наголошує В. І. Лебідь, лише застосування зазначених на рис. 1.2 принципів у системі дозволяє забезпечити відповідний рівень виконання соціальних функцій суб'єктами господарчої діяльності, а також застерегти від порушень з боку органів державної влади.

Розглянемо зображені на рис. 1.2 принципи державного контролю (нагляду) діяльності суб'єктів господарювання більш детально.

До загальних принципів в цій сфері прийнято відносити: об'єктивність, системність, оперативність, дієвість, вибірковість та масовість, гласність

(прозорість), плановість, науковість економічну ефективність. Як бачимо, загальні принципи контролю органічно переплітаються з відповідними принципами адміністративного процесу.

Водночас, до принципів адміністративного процесу у сфері державного контролю господарювання є: правова рівність, законність, охорона інтересів (як держави, так і особи), офіційність (публічність) провадження; незалежність в ухваленні рішень; неухильна реалізація презумпції невинуватості і законності дій суб'єктів господарювання[13, с. 310-311].

Спеціальні принципи закріплені в Законі. Зокрема, ст. 3 Закону закріпила такі основні принципи державного контролю (нагляду) в сфері господарювання як:

- принцип пріоритетності безпеки життя і здоров'я людини, суспільного розвитку, захисту навколишнього середовища перед будь-якими іншими цілями і інтересами у бізнесі;

- принцип підзвітності і підконтрольності органу державного контролю (нагляду) відповідним органам державної влади;

- принцип рівності законних інтересів і прав усіх суб'єктів господарювання;

- принцип гарантування прав господарюючого суб'єкту;

- принцип об'єктивності та неупередженості здійснення державного контролю (нагляду) ;

- принцип неприпустимості проведення перевірок підприємств за анонімними та необґрунтованими заявами;

- здійснення державного контролю (нагляду) виключно за наявності підстав та в визначених законом порядку;

- принцип відкритості, прозорості (гласності), плановості й систематичності державного контролю (нагляду) ;

- принцип відповідальності органу державного контролю (нагляду) та його посадових осіб за збитки, котрі були заподіяні суб'єкту господарювання в результаті порушення вимог чинного законодавства;

- принцип дотримання умов ратифікованих Україною міжнародних договорів;
- принцип наявності одного органу державного контролю (нагляду) у складі центрального органу виконавчої влади;
- принцип невтручання органу державного контролю (нагляду) у статутну діяльність суб'єкта господарювання, якщо вона здійснюється в межах закону;
- принцип незалежності органів державного контролю (нагляду) від політичних партій та будь-яких інших об'єднань громадян;
- принцип неприпустимості дублювання повноважень органів державного контролю (нагляду) та неприпустимості провадження заходів державного контролю (нагляду) різними органами державного контролю (нагляду) щодо одного й того самого питання [6].

Отже, принципи державного контролю (нагляду) у сфері господарської діяльності є елементами його правової форми. Вони є закріпленими правилами, дотримання яких наділяє нагляд та контроль ефективністю. Вони відображають найбільш загальні стійкі риси контролю і є правовими вимогами.

РОЗДІЛ 2

ПОРЯДОК ЗДІЙСНЕННЯ ДЕРЖАВНОГО НАГЛЯДУ (КОНТРОЛЮ) ЗА ГОСПОДАРСЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

2.1. Сутність планових та позапланових заходів щодо здійснення державного нагляду (контролю) в сфері господарської діяльності

Порядок проведення державного нагляду у сфері господарювання можна визначити як регламентовану юридичними нормами діяльність уповноважених законом органів державної влади у сфері здійснення заходів державного нагляду господарської діяльності [15, с. 27].

Державний контроль здійснюється за місцем провадження господарської діяльності суб'єкта господарювання або його відокремлених підрозділів або в приміщенні органу державного нагляду у випадках, передбачених законодавством [6].

Слід відмітити, що вітчизняне законодавство не містить визначення поняття місця провадження господарської діяльності суб'єкта господарювання. Відповідно до Цивільного кодексу України, місцезнаходженням юридичної особи є фактичне місце ведення діяльності чи розташування офісу, із якого проводиться щоденне керування діяльністю юридичної особи (переважно знаходиться керівництво) та здійснення управління й обліку [5].

Згідно з п. 75.1.3 ПКУ, фактичною вважається перевірка, яка здійснюється за місцем безпосереднього провадження платником податків діяльності, розташування господарських або інших об'єктів права власності такого платника [4].

Отже, місцем провадження господарської діяльності суб'єкта господарювання є місце безпосереднього здійснення діяльності відповідно до установчих документів чи розташування господарських або інших об'єктів права власності суб'єкта господарювання. Відокремленими підрозділами

суб'єкта господарювання може бути філія чи представництво [5]

Розглянемо особливості планових заходів зі здійснення державного нагляду в сфері господарювання.

Отож, згідно тексту ст. 5 Закону планові заходи контролюючих органів повинні здійснюватися відповідно до квартальних або річних планів, що затверджуються до 1 грудня року, який передує плановому, або ж до 25 числа останнього місяця кварталу, який передує плановому [6]. При цьому, В. В. Сергійчук звертає увагу на те, що протягом одного року не допускається проведення більше одного планового заходу щодо певного суб'єкта господарювання [15, с. 27]. Вчений також зазначає, що план здійснення заходів державного нагляду на наступний плановий період має містити конкретні дати початку кожного планового заходу державного нагляду, а також строки їх реалізації. Цей план публікується на офіційному інтернет-порталі органу державного нагляду не пізніше 10 днів до початку відповідного планового періоду [15, с. 27-28].

Кожного року до 1 квітня державний контролюючий орган готує звіт про виконання квартального (річного) плану державного нагляду суб'єктів господарювання за минулий рік і публікує його в веб-мережі.

Водночас, як зазначає В. І. Лебідь, термін здійснення планового заходу органу державної влади не може бути довшим за 15 робочих днів, а для малих підприємств – не може бути довшим за 5 робочих днів. Продовження строку провадження планового заходу законом не передбачається [6].

Перед початком здійснення заходу посадові особи органу державного нагляду (контролю) зобов'язані пред'явити керівнику суб'єкта господарювання або уповноваженій ним особі посвідчення (направлення) та службове посвідчення, що засвідчує посадову особу органу державного нагляду (контролю), і надати суб'єкту господарювання копію посвідчення (направлення). Посадова особа органу державного нагляду (контролю) без посвідчення (направлення) на здійснення заходу та службового посвідчення не має права здійснювати державний контроль (нагляд) суб'єкта господарювання. Суб'єкт

господарювання має право не допускати посадових осіб органу державного нагляду (контролю) до здійснення заходу, якщо вони не пред'явили документів [15, с. 28].

Ст. 6 Закону визначає підстави для здійснення позапланових заходів. З їх графічним зображенням можна ознайомитися на рис. 2.1.

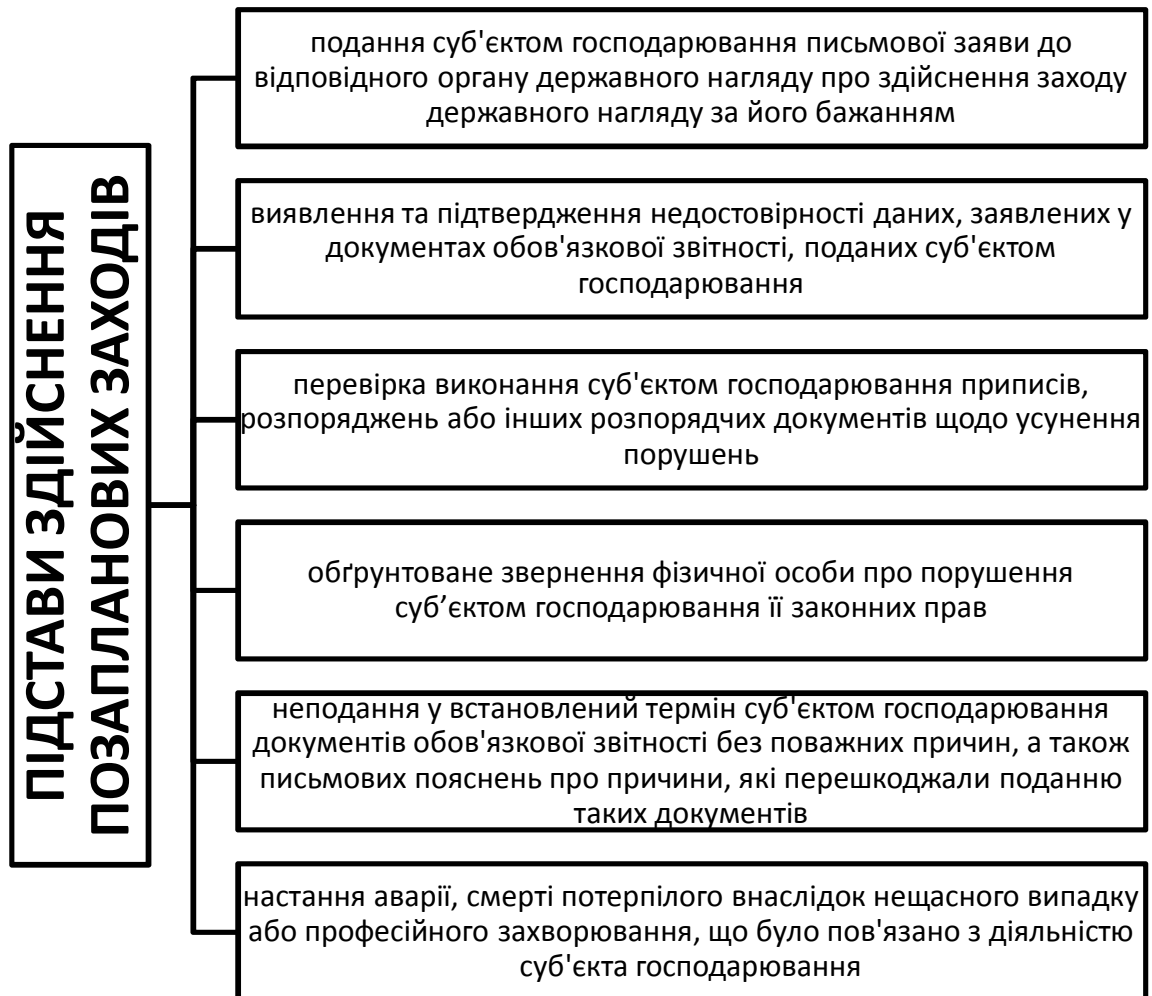

Рис. 2.1 Підстави здійснення позапланових заходів контролюючими органами державної влади

Джерело: побудовано автором на основі [ ].

Таким чином в Законі чітко визначені підстави здійснення позапланових заходів контролюючими органами державної влади.

Під час проведення позапланового заходу з'ясовуються лише ті питання, необхідність перевірки яких стала підставою для здійснення цього заходу, з обов'язковим зазначенням цих питань у посвідченні. Фізичні особи, що подали безпідставне звернення - несуть відповідальність, що передбачена законом.

Строк здійснення позапланового заходу не може перевищувати 10-ти робочих днів, а щодо суб'єктів малого підприємництва – 2 робочих днів. Продовження строку здійснення позапланового заходу не допускається [6].

Слід зазначити, що планові та позапланові заходи здійснюються в робочий час суб'єкта господарювання, установлений його правилами внутрішнього трудового розпорядку. Трудове законодавство не містить визначення поняття «робочий час». У науковій літературі його визначено як час, протягом якого працівник, згідно із законодавством, колективним і трудовим договором, із підпорядкуванням правилам внутрішнього трудового розпорядку, повинен виконувати свої трудові обов'язки на підприємстві, в установі, організації або у фізичної особи – роботодавця [16, с. 259]. Згідно зі ст. 142 Кодексу законів про працю України, трудовий розпорядок на підприємствах, в установах, організаціях визначається правилами внутрішнього трудового розпорядку, які затверджуються трудовими колективами за поданням власника або уповноваженого ним органу й виборним органом первинної профспілкової організації (профспілковим представником) на основі типових правил [3].

Отже, особам, які здійснюють заходи державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності, необхідно ознайомитись із правилами внутрішнього розпорядку на підприємстві, в установі організації, де вони проводять вказані заходи, і здійснювати їх лише в той час, який зазначений у правилах, оскільки здійснення заходів державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності до початку робочого дня чи після його закінчення не допускається.

Згідно із ч. 11 ст. 4 Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності», плановий чи позаплановий захід повинен здійснюватися у присутності керівника, або його заступника, або уповноваженої особи суб'єкта господарювання [6].

З аналізу цього положення постає питання: як з'ясувати, що особа уповноважена бути присутньою під час заходів державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності? У цьому випадку можливі дві ситуації: перша

– це коли керівник суб'єкта господарювання призначає конкретну особу, яка буде брати участь під час здійснення заходів державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності постійно; друга – коли керівник суб'єкта господарювання, знаючи, що буде тимчасово відсутній і що в цей час будуть проводитись заходи державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності, призначає особу для виконання функцій тимчасово відсутнього керівника. У цих випадках має видаватись внутрішній організаційно-розпорядчий документ на підприємстві, в установі, організації, у якому на конкретного працівника покладаються обов'язки брати участь у здійсненні заходів державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності [15, с. 29]. Після з'ясування повноважень осіб на здійснення заходів державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності Закон України «Про основні засади здійснення державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» зобов'язує посадову особу органу державного нагляду (контролю) перед початком здійснення державного нагляду (контролю) внести запис до відповідного журналу суб'єкта господарювання (за його наявності) [6]. Зазначимо, що журнал проведення перевірок господарюючих суб'єктів є важливою гарантією від незаконної перевірки, оскільки відмова посадової особи контрольного органу від підпису в журналі дає право суб'єкту господарювання не допустити її до проведення перевірки.

2.2. Повноваження органу державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності, їх розпорядчі документи

Стаття 8 вище зазначеного Закону передбачає права та обов'язки органу державного нагляду в сфері господарювання. Детальніше з ними можна ознайомитися в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1.

Права та обов'язки органу державного нагляду в сфері господарювання

Права
<ul style="list-style-type: none"> - вимагати від суб'єкта господарювання усунення виявлених порушень вимог законодавства; - вимагати припинення дій, які перешкоджають здійсненню державного нагляду (контролю); - відбирати зразки продукції, призначати експертизу, одержувати пояснення, довідки, документи, матеріали, відомості з питань, що виникають під час державного нагляду (контролю), відповідно до закону; - надавати (надсилати) суб'єктам господарювання обов'язкові для виконання приписи про усунення порушень і недоліків; - накладати штрафні санкції та вживати заходи, передбачені законом.
Обов'язки
<ul style="list-style-type: none"> - повно, об'єктивно та неупереджено здійснювати державний контроль (нагляд) у межах повноважень, передбачених законом; - дотримуватися ділової етики у взаємовідносинах із суб'єктами господарювання; - не втручатися і не перешкоджати здійсненню господарської діяльності під час здійснення заходів державного нагляду (контролю), якщо це не загрожує життю та здоров'ю людей, не спричиняє небезпеки виникнення техногенних ситуацій і пожеж; - забезпечувати нерозголошення комерційної таємниці суб'єкта господарювання, що стає доступною посадовим особам у ході здійснення державного нагляду (контролю); - ознайомити керівника суб'єкта господарювання або його заступника, або уповноважену ним особу з результатами державного нагляду (контролю) в строки, передбачені законом; - надавати суб'єкту господарювання консультаційну допомогу щодо здійснення державного нагляду (контролю). - дотримуватися встановлених законом принципів, вимог та порядку здійснення державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності;

- не перешкоджати праву господарюючих суб'єктів на будь-який законний захист, у тому числі третіми особами;
- виконувати законні вимоги посадових осіб центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку підприємництва, щодо усунення порушень законодавства про державний контроль (нагляд) у сфері господарської діяльності;
- подавати центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку підприємництва, достовірну інформацію, документи і матеріали про проведені заходи державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності;
- сприяти здійсненню посадовими особами центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку підприємництва, покладених на них повноважень.

Джерело: складено автором на основі [6].

При цьому, як зазначає В. С. Щербина, для здійснення позапланового або планового заходу орган державного контролю видає відповідний наказ, що містить найменування господарюючого планового щодо якого планується здійснити нагляд, а також предмет перевірки [17, с. 85-86].

Вчений також звертає увагу на те, що на підставі цього документу оформляється направлення на проведення контролюючого заходу. Це направлення підписується керівником органу державного нагляду (або його заступником) та закріплюється печаткою [17, с. 86].

Посвідчення (направлення) на проведення контрольного заходу повинне містити в собі:

- інформацію про здійснення попереднього контрольного заходу (його тип і строк проведення);
- вид контрольного заходу (огляд, інспектування, перевірка, ревізія, обстеження тощо);
- місцезрешування господарюючого суб'єкта та/або його відокремленого підрозділу;
- найменування органу державного контролю, що здійснює захід;
- найменування суб'єкта господарювання та/або його відокремленого підрозділу або прізвище, ім'я та по батькові фізичної особи – підприємця, щодо

діяльності яких здійснюється захід;

- номер і календарна дата наказу, на виконання якого здійснюється контрольний захід;

- перелік посадових осіб, що беруть участь у заході, із зазначенням їх посад та ПІБ;

- підстави для здійснення заходу;

- предмет здійснення заходу;

- тип заходу (позаплановий або плановий);

- дата початку та дата закінчення заходу [6].

Варто пам'ятати, що посвідчення є чинним виключно протягом зазначеного строку здійснення заходу (перевірки). Перед початком здійснення контролюючого заходу відповідальні посадові особи зобов'язані пред'явити керівнику підприємства або уповноваженій ним особі таке посвідчення, а також службове посвідчення, що засвідчує посадову особу контролюючого органу і його копію. [15, с. 28].

В цьому контексті О. Косенко звертає увагу на те, що за результатами позапланового або планового заходу посадова особа органу контролюючого державного органу складає, у разі засвідчення порушень законодавчих вимог, акт, який повинен містити в собі:

- дату складення;

- вид заходу (обстеження, огляд, перевірка, ревізія, тощо);

- найменування органу державного нагляду, а також посаду та ПІБ особи, яка здійснила захід;

- найменування господарюючого суб'єкту або прізвище, ім'я та по батькові фізичної особи – підприємця, щодо діяльності яких здійснювався захід;

- предмет державного нагляду (контролю);

- тип заходу (позаплановий або плановий).

На кінець, відповідальна посадова особа зазначає в акті стан виконання господарюючим суб'єктом вимог законодавства, а в разі невиконання – детальний і доказовий опис виявленого порушення з обов'язковим посиланням

на відповідну законодавчу вимогу. В останній день заходу два примірники акта ревізуються підписами посадових осіб органу державного контролю, які здійснювали перевірку, а також господарюючим суб'єктом або уповноваженою ним особою. При цьому, якщо підприємство не погоджується зі змістом акту, воно може підписати акт із власними зауваженнями. В такому випадку, зауваження підприємства щодо здійснення державного контролю є невід'ємною частиною акту органу державного нагляду (контролю). Якщо суб'єкт господарювання відмовиться підписати акт, посадова особа зобов'язана внести до такого акта відповідну нотатку. В. С. Щербина також зазначає, що один примірник акта надається підприємству, а інший – зберігається в органі державного нагляду [7, с. 128].

Іншими розпорядчими документами органів державного нагляду у сфері господарювання є припис та розпорядження чи інший розпорядчий документ.

Припис – це обов'язкова для імплементації у визначені строки письмова вимога посадової особи органу державного контролю господарюючому суб'єкту щодо усунення законодавчих порушень. Особливістю припису є те, що він не передбачає застосування щодо суб'єкта господарювання фінансових чи інших санкцій. Цей документ видається та підписується посадовою особою контролюючого органу, що здійснювала перевірку.

Розпорядження або будь-який інший розпорядчий документ органу державного контролю – це обов'язкове для імплементації письмове рішення контролюючого державного органу щодо усунення у визначені строки виявлених законодавчих порушень. Цей документ видається та підписується керівником державного органу, що здійснював перевірку або його заступником.

На відміну від припису, розпорядження може містити застосування до юридичної особи передбачених законом санкцій. Розпорядчий документ щодо усунення порушень, виявлених під час провадження заходу, повинен містити в собі: дату складення та тип заходу (позаплановий чи плановий); вид заходу (обстеження, огляд, перевірка, ревізія тощо); термін усунення виявлених порушень; найменування органу державного нагляду (контролю), а також ПІБ

посадової особи, котра здійснила захід; найменування та юридична адреса суб'єкта господарювання, а також ПІБ його керівника чи уповноваженої ним особи або ПІБ фізичної особи – підприємця, щодо діяльності яких здійснювалася перевірка; ПІБ інших осіб, які взяли участь у перевірці.

Розпорядчий документ складається у 2 примірниках - один з них не пізніше 5-ти робочих днів надсилається господарюючому суб'єкту для виконання. Другий примірник - залишається в органі державного нагляду.

Розпорядчі документи, які передбачають усунення порушень законодавчих норм, можуть оскаржуватися до центрального органу виконавчої влади чи суду в визначеному законом порядку [6].

РОЗДІЛ 3

ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО НАГЛЯДУ (КОНТРОЛЮ) В СФЕРІ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Як зазначалося у попередніх розділах роботи, однією з першочергових завдань вітчизняного державного контролю та нагляду у сфері господарювання є вдосконалення нормативно-правової бази. Нормативно-правове регулювання цих відносин в значній мірі здійснюється за допомогою відомчих та інших підзаконних правових актів.

При цьому, як зазначає О. Косенко, для значної частини контролюючих органів законом визначаються лише повноваження, в той час як підстави та методика здійснення контролю прописується у підзаконних правових актах. Тому, проведення перевірок суб'єктів господарювання в Україні функціонує в доволі складному правовому полі. погоджуємося з тезою вченого щодо застарілості, неузгодженості та значної кількості нормативно-правових документів, які регулюють здійснення перевірок відповідними органами державної влади. Все це, безумовно, є фактором, який призводить до суперечок між суб'єктами господарювання та контролюючими органами. В результаті знижується ефективність використання коштів платників податків і результативність підприємницької діяльності [11].

У контексті досліджуваної проблеми В. С. Щербина звертає увагу на те, що у випадках, коли мова йде про підприємницьку діяльність, чинним господарським законодавством не проводиться чіткого розмежування категорій «нагляд» і «контроль». Так, якщо в ст. 19 ГКУ ці терміни вживаються роздільно, хоч і без інтерпретації їх сутності, то Закон вживає категорії «контроль» і «нагляд» як тотожні, визначаючи державний нагляд (контроль) як роботу уповноважених законодавцем центральних органів державної влади, їх територіальних органів, органів місцевого самоврядування, інших органів у межах передбачених законом повноважень щодо запобігання та виявлення

порушень суб'єктами господарювання вимог законодавства та забезпечення інтересів суспільства [7, с. 215-216].

Що стосується термінів «нагляд» і «контроль», то В. Щербина зазначає, що форму їх вживання у вище зазначеному Законі доцільно поширити й на ст. 19 ГКУ, в котрій йдеться про «державний контроль та нагляд за господарською діяльністю», включивши одночасно державний контроль (нагляд) до переліку основних засобів регулюючого впливу держави на діяльність суб'єктів господарювання, для чого внести відповідні зміни до ч. 2 ст. 12 ГКУ [7, с. 217].

Підтримаємо думку В. Щербини також у тому, що потрібно узгодити положення ГКУ та Закону щодо визначення тих сфер господарської діяльності, у яких уповноважені органи здійснюють державний контроль (нагляд) та уточнити об'єкти нагляду (контролю) в цих сферах (на сьогодні об'єкти нагляду в окремих сферах визначені ч. 3 ст. 19 ГКУ) [17, с. 85-86].

Важливо відмітити, що в абз. 2 ч. 5 ст. 4 Закону міститься гарантійна правова норма для господарюючих суб'єктів, що виготовлення (виробництво) продукції або її реалізація, виконання робіт чи надання послуг суб'єктами господарювання можуть бути тимчасово зупинені лише за рішенням суду. Відновлення виготовлення (виробництва) продукції або її реалізації, виконання робіт чи надання послуг суб'єктами господарювання після призупинення можливе виключно з моменту отримання контролюючим органом, який був ініціатором такого призупинення, письмового повідомлення господарюючого суб'єкта про усунення ним усіх установлених порушень [6].

Проте, на думку В. В. Сергійчук, ця норма не є досконалою. Відновлення після призупинення можливе після отримання органом державного нагляду (контролю), який ініціював призупинення, повідомлення суб'єкта господарювання про усунення ним усіх установлених судом порушень. Отже, закон не вимагає проведення повторної перевірки для встановлення факту усунення виявлених порушень.

Закон також не вимагає дозволу органу державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності для відновлення роботи. Виходячи із цієї норми,

суб'єкт господарювання лише направляє повідомлення, що порушення усунуті й після отримання його органом нагляду (контролю) може відновлювати виробництво (виготовлення) або реалізацію продукції, виконання робіт, надання послуг. Але де ж гарантія того, що в повідомленні суб'єкта господарювання містяться достовірні дані? Як видається, у законі необхідно було закріпити положення, що відновлення виробництва (виготовлення) або реалізації продукції, виконання робіт, надання послуг суб'єктами господарювання після призупинення можливе після підтвердження органом державного нагляду (контролю), який ініціював призупинення, що суб'єкт господарювання усунув установлені судом порушення [15, с. 29].

Виходячи з того, що згідно з ч. 1 ст. 238 ГКУ уповноваженими органами державної влади або органами місцевого самоврядування за порушення встановлених законодавцем правил здійснення господарювання до підприємств можуть бути застосовані адміністративно-господарські санкції, тобто заходи організаційно-правового або фінансово-майнового характеру, що спрямовані на припинення правопорушення суб'єкта господарювання та ліквідацію його наслідків, вважаємо за доцільне в останньому абзаці ч. 1 ст. 8 Закону слова «штрафні санкції» замінити словами «адміністративно-господарські санкції». Тим самим це положення Закону буде приведене у відповідність до положень ГКУ, що дозволить встановити чіткий правовий режим застосування адміністративно-господарських санкцій державними органами нагляду і контролю [17, с. 86].

Однією з вимог законодавства щодо державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності є те, що посадовій особі органу державного нагляду (контролю) забороняється здійснювати державний контроль (нагляд) щодо суб'єктів господарювання, із якими (або із службовими особами яких) посадова особа перебуває в родинних стосунках [6].

Аналізуючи цю норму, можемо констатувати, що виникають питання: які стосунки є родинними, адже для законодавства про запобігання корупції більш характерними поняттями є «близькі особи» чи «безпосереднє підпорядкування»?

Як підтвердити факт родинних стосунків між посадовою особою органу державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності й суб'єктом господарювання (або зі службовими особами суб'єкта господарювання)? На жаль, законодавство з державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності відповіді на ці питання не дає. Відповідно до Роз'яснення Національного банку України щодо практичного застосування окремих вимог нормативно-правового акта Національного банку України, поняттями «родичі», «родинні стосунки» охоплюється коло осіб, які пов'язані між собою певним ступенем споріднення. Такими особами можуть бути близькі родичі за походженням, зокрема батьки, діти, баба, дід, прабаба, прадід, внуки, правнуки, брат та сестра (повнорідні й неповнорідні), двоюрідні брати й сестри, тітка, дядько, племінниця, племінник. Усиновлений та усиновлювач прирівнюються до родичів за походженням.

Що стосується документів, які підтверджують родинні стосунки, то варто зазначити, що законодавство України не встановлює їхнього вичерпного переліку. Перелік документів, які необхідні для того, щоб установити родинні стосунки осіб, визначається в кожному випадку окремо, залежно від ступеня їхнього споріднення. Такими документами, відповідно до Закону України «Про органи реєстрації актів громадянського стану», можуть бути паспорт, свідоцтва про шлюб, про народження, про розірвання шлюбу, про встановлення батьківства, переміну прізвища, імені. У разі відсутності документів про підтвердження родинних стосунків їх підтвердження здійснюється в судовому порядку [15, с. 29-30].

Отже, тягар недопущення здійснення заходів державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності щодо суб'єкта господарювання (чи його службової особи), з яким посадова особа органу державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності перебуває в родинних стосунках, лежить на останній.

Одним із основних принципів здійснення державного нагляду (контролю) ст. 3 Закону називає гарантування прав суб'єкта господарювання. У зв'язку з

цим особливого значення при здійсненні державного нагляду (контролю) набуває забезпечення дії принципу заборони незаконного втручання органів державної влади та органів місцевого самоврядування у господарські відносини, закріпленого в ст. 6 ГКУ.

Проте аналіз змісту норм Закону, спрямованих на гарантування прав господарюючих суб'єктів і їх захист у разі порушення відповідними органами державного нагляду (контролю), свідчить, що окремі з них потребують вдосконалення, в тому числі приведення у відповідність до ЦК України і ГКУ [17, с. 86].

Зокрема, варто зазначити про недостатню чіткість у визначенні Законом способу захисту порушених прав суб'єктів господарювання. В ч. 1 ст. 21 Закону йдеться про право суб'єкта господарювання «звернутися до ... суду щодо оскарження рішень органів державного нагляду (контролю)» [6]. Але таке звернення не є способом захисту порушеного права, передбаченим чинним законодавством. Так, згідно з п. 10 ч. 2 ст. 16 ЦК України одним із способів захисту цивільних прав та інтересів може бути визнання незаконними рішення, дій чи бездіяльності органу державної влади, органу влади АРК або органу місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб [5]. У ч. 2 ст. 20 ГКУ цей спосіб захисту сформульовано як «визнання повністю або частково недійсними актів органів державної влади та органів місцевого самоврядування, актів інших суб'єктів, що суперечать законодавству, ущемлюють права та законні інтереси суб'єкта господарювання або споживачів» [2].

Як зазначає В. Щербина, такі очевидні неузгодження в нормах, що здійснюють правове регулювання відносини в сфері захисту порушених прав осіб, абсолютно не сприяють реалізації майнових прав та законних інтересів суб'єктів господарювання у процесі провадження державного контролю за їх діяльністю. Саме тому, науковець пропонує внести відповідні зміни в Закон. Так, на думку вченого ч. 1 ст. 21 Закону потрібно викласти в такій редакції, яка б закріплювала право господарюючого суб'єкта звернутися до суду про визнання частково або повністю недійсними актів органів державного контролю, що

суперечать чинному законодавству, ущемляють права та захищені законом інтереси господарюючого суб'єкта. Ми погоджуємося з В. С. Щербиною, який вважає, що внесенням такої зміни положення Закону буде приведене у відповідність до ч. 2 ст. 20 ГКУ [17, с. 86].

Отож, вище викладені проблем правового регулювання державного нагляду (контролю) свідчить про особливу необхідність подальшого поглиблення наукових досліджень з метою його вдосконалення.

ВИСНОВОК

В процесі написання цієї роботи ми дійшли до наступних висновків стосовно визначення основних засад державного контролю за господарською діяльністю:

Державний контроль (нагляд) господарської діяльності – один із інструментів забезпечення законності у взаєминах господарюючих структур між собою, громадянами та державою.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» державний контроль – робота уповноважених центральних органів виконавчої влади, їх регіональних органів, державних колегіальних органів, органів місцевого самоврядування, органів виконавчої влади АРК в межах повноважень, які передбачених законом (далі – органи державного нагляду (контролю), щодо запобігання та виявлення порушенням вимог законодавства господарюючими суб'єктами та забезпечення інтересів громадян, зокрема щодо: належної якості товарів, робіт та послуг; дозволеного рівня небезпеки (життю та здоров'ю) громадян; захисту навколишнього природного середовища.

Правове регулювання господарювання – це вплив права на відносини, котрі виникають у господарській діяльності, за допомогою певних правових засобів, через систему яких зазначені відносини розвиваються в рамках, визначених відповідними юридичними нормами.

Основною метою здійснення контролю та нагляду держави за господарською діяльністю, безумовно, є захист життя і здоров'я кожного громадянина, а також охорона навколишнього середовища. Вважається, що чим прозоріший, досконаліший та зрозуміліший для всіх алгоритм здійснення державного контролю, тим ефективніше він досягає своєї мети.

Систему принципів державного нагляду (контролю) діяльності суб'єктів господарювання становлять: - загальні принципи контролю (нагляду) як соціального явища; принципи адміністративного процесу; спеціальні принципи

державного контролю (нагляду) господарської діяльності. Водночас, лише застосування зазначених принципів у системі дозволяє забезпечити відповідний рівень виконання соціальних функцій суб'єктами господарчої діяльності, а також застерегти від порушень з боку органів державної влади.

Отже, принципи державного контролю (нагляду) у сфері господарської діяльності є елементами його правової форми. Вони є закріпленими правилами, дотримання яких наділяє нагляд та контроль ефективністю. Вони відображають найбільш загальні стійкі риси контролю і є правовими вимогами.

Державний контроль (нагляд) в сфері господарської діяльності здійснюється шляхом проведення планових та позапланових заходів. Для здійснення планового або позапланового заходу орган державного нагляду (контролю) видає наказ, який має містити найменування суб'єкта господарювання, щодо якого буде здійснюватися захід, і предмет перевірки. На підставі наказу оформляється посвідчення (направлення) на проведення заходу, яке підписується керівником або заступником керівника органу державного нагляду (контролю) (із зазначенням прізвища, ім'я по батькові) і засвідчується печаткою.

Водночас, слід відмітити що система державного контролю та нагляду в Україні сьогодні перебуває в процесі свого становлення. При цьому однією з головних проблем вітчизняного державного контролю та нагляду є недосконалість законодавчої бази. Видатний державний діяч з цього приводу зазначає, що головний недолік чинної правового забезпечення в сфері нагляду та контролю за господарювання полягає в тому, що правове регулювання цих відносин в значній мірі здійснюється зі сторони відомчих та інших підзаконних правових актів. Для багатьох контролюючих органів закони визначають лише повноваження, а підстави та спосіб здійснення контрольної діяльності прописується у підзаконних правових актах.

Саме тому, погоджуємося з В. С. Щербиною, який вважає, що ч. 1 ст. 21 Закону потрібно викласти в такій редакції, яка б закріплювала право господарюючого суб'єкта звернутися до суду про визнання частково або

повністю недійсними актів органів державного контролю, що суперечать чинному законодавству, ущемляють права та захищені законом інтереси господарюючого суб'єкта. На нашу думку, внесенням такої зміни положення Закону буде приведене у відповідність до ч. 2 ст. 20 ГКУ.

Отже, законодавство України зі здійснення державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності містить велику кількість суперечностей і прогалин у регулюванні, які потребують термінового вирішення шляхом прийняття нових законодавчих актів і внесення змін до чинних з метою ефективного функціонування державних органів у цій сфері та забезпечення прав суб'єктів господарювання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Нормативні джерела:

1. Конституція України від 28 червня 1996 року, із наступними змінами та доповненнями / Відомості Верховної Ради України (ВВР) // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

2. Господарський Кодекс України від 16 січня 2003 року, із наступними змінами та доповненнями / Відомості Верховної Ради України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15_1

3. Кодекс законів про працю України із змінами та доповненнями станом на 09.12.2012 р. / Відомості Верховної Ради України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/322-08/conv/page>

4. Податковий Кодекс України від 2 грудня 2010 року із наступними змінами і доповненнями / Відомості Верховної Ради України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/conv/page1>

5. Цивільний Кодекс України від 16 січня 2003 року, із наступними змінами та доповненнями / Відомості Верховної Ради України (ВВР України) // [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15/conv/page_2

6. Закон України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» від 5 квітня 2007 року / Відомості Верховної Ради України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/877-16/conv>

Монографічна та спеціальна література:

7. Актуальні проблеми господарського права: навч. посіб. / за ред. В.С. Щербини. – К.: Юрінком Інтер, 2012. – 528 с.

8. Господарське право України: навч. посіб. / С. В. Несинова, В. С. Воронко, Т. С. Чебикіна; за заг. ред. С. В. Несиної. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 564 с.

9. Господарське право: підруч. / Д. В. Задихайло, В. М. Пашков, Р. П. Бойчук та ін.; за заг. ред. Д. В. Задихайла, В. М. Пашкова. – Х.: Право, 2012. – 696с.
10. Лебідь В. І. Господарське право: навч. посіб. – 2-ге видання допов. і перероб. / В. І. Лебідь. – К.: Алерта, 2014. – 416 с.
11. Косенко О. Правові аспекти здійснення державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності / О. Косенко // офіційний веб-сайт Міністерства Юстиції України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://old.minjust.gov.ua/24659>
12. Орехова І. С. До питання про визначення поняття державного контролю у сфері господарської діяльності / І. С. Орехова // Актуальні проблеми держ. і права : зб. наук. праць / гол. ред. С.В. Ківалов. – О. : Юрид. л-ра, 2009. – Вип. 46. – С. 384-389.
13. Орехова І. С. Принципи державного контролю у сфері господарської діяльності / І. С. Орехова // Форум права. – 2009. – № 2. – С. 309-315.
14. Орехова І. С. Юридичні гарантії законності при здійсненні державного контролю у сфері господарської діяльності / І. С. Орехова // Наше право. – К., 2008. – № 4. – Ч. 2. – С. 67-71.
15. Сергійчук В. В. Порядок здійснення заходів державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності / В. В. Сергійчук // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2015. – Том 2, Вип. 5. – С. 27-33.
16. Трудове право України: підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / В. В. Жернаков, С. М. Прилипко, та інші; за ред. В. В. Жернакова. – Х., 2012. – 496 с.
17. Щербина В. Державний нагляд (контроль) у сфері господарювання: удосконалення правового регулювання / В. С. Щербина // Юридична Україна. – 2009. – № 11. – С. 84-87.